

## הרב צבי סלושץ

### סעודת הצדיקים לעתיד לבוא באור פיסקה בפיוט ה"אקדמות" לשבועות

"אריסטון לצדיקיא יתקן"

(מתוך פיוט "אקדמות" לחג השבועות)

המנהג קדום אצל בני אשכנז לומר בחג השבועות פיוט "אקדמות", שהוא רשות ופתיחה למתרגם התורה, שהיה הקורא בתורה פסוק והמתרגם שלידו מתרגמו לקהל.

פיוט נפלא זה חברו **רבי מאיר ברבי יצחק** שליח ציבור בגרמייזא, שהיה בן דורו של רש"י, ונפטר לפני שנת תתנ"ו לאלף החמישי. במסכת ראש השנה דף י"א, א מזכירים את שמו בעלי התוספות בדיבור המתחיל "אלא". תשעים חרוזים בפיוט, וכולם מסתיימים באותיות "תא". הפיוט נכתב בארמית כדי שהמון העם יבין את תוכנו, ונאמר על ידי המתורגמן.

מתוך דברי התוספות במסכת מגילה דף כ"ד, א דיבור המתחיל "ובנביא", נראה שבזמנם של חכמי התוספות עדיין היה המנהג קיים להעמיד מתרגם אצל הקורא. הפיוט כתוב לפי סדר א-ב כפול, ובהמשך ראשי השורות של הפיוט חתום שם המחבר: **"מאיר ב"ר יצחק יגדל בתורה ובמעשים טובים אמן וחזק ואמץ"**.

בעשר שורות שבראשי האותיות למילים: "טובים אמן וח" [זק] - מתאר הפייטן אגדה מפורסמת על מלחמה בין שור הבר והלויתן, שמהם יתקין הקב"ה סעודה לצדיקים לעתיד לבוא. זה תוכנה:

המלחמה תתקיים על ההרים הרמים, וזה בזה נאחזים ועושים מלחמה. השור שבקרניו מנגח בהמות בגאווה ימית את דג הליתן, ולעומתו ידלג דג הלויתן בסנפיריו בגבורה. הבורא יקריב סנפיריו לצווארו של השור וישחטו, וסעודה יכין מהם. מסביב לשולחנות של אבנים טובות ישבו הצדיקים לסעודה. לפנייהם יהיו נמשכים נהרות של שמן אפרסמון, ומתעדנים הצדיקים ושותים לרוויה בכוסות יין ישן מששת ימי בראשית.

אגדה זו בנויה מכמה מקורות בחז"ל. במדרש ויקרא רבה שמיני (פר' י"ג, ג) לפסוק "וזאת הבהמה אשר תאכלו", מובאים דברי הדרשן רבי יהודן ברבי שמעון: כל מי שלא ראה קניגין (קרס בו חיות מתגרות זו בזו להילחם ובני אדם מתקבצים לראות את השחוק הזה, וחז"ל אסרו לישראל לראות משחקים כאלה) של אומות העולם בעוה"ז - זוכה לראותה לעולם הבא. כיצד הם נשחטים?

[שור] נותן ללויתן בקרניו וקורע, ולויתן נועץ [לשור] בספניריו ונוחרו.

וחכמים שם במדרש תמהים:

וכי זו שחיטה כשרה היא? ולא כך שנינו "בכל שוחטים חוץ ממגל קציר והמגירה והשיניים מפני שהם חונקים", וסנפירי הלויתן הם כמגירה? ומסיק שם רבי אבא בר כהנא: "אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא - חידוש תורה מאתי תצא".

כלומר, מאחר וסעודה זו נעשית על ידי הקב"ה, לו לבדו מותר לשחוט גם בסנפיריו אבל לא לבני אדם, וזו תהיה הוראת שעה לכשרות שחיטה זו. ומה יעשה הקב"ה מבשרם? - "אמר רבי ברכיה בשם רבי יצחק אריסטון (סעודה) עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבוא".

לאגדה זו ישנה מקבילה דומה במסכת בבא בתרא דף ע"ד, ב, ושם לא מוזכר שתהיה מלחמה בין שור הבר לבין הלויתן, אלא שאת דג הנקבה הורג הקב"ה ומולחה לצדיקים לעתיד לבוא, ואת הבהמה הנקבה מצנן את תאוותה ושומרה לצדיקים לעתיד לבוא. כתב שם המהרש"א (בד"ה "אלמלא הקב"ה") שאין סתירה בין שני המקורות: שור הבר והלויתן הם חרבותיו של הקב"ה, ונחשב כאילו הקב"ה כביכול בעצמו שחטם. שם בדף ע"ה, ב מוסיף רבה בשם ר' יוחנן: "עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן, ומעורו של לויתן יעשה סוכה לצדיקים".

במסכת פסחים דף קי"ט, ב מתואר ויכוח מי מאבות העולם יברך על כוס של ברכה לאחר סעודה זו של הצדיקים, עד שדוד המלך מתרצה ואומר: "אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר: כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא" (תהילים קט"ז, יג).

באשר למקורו של הפייטן שהצדיקים ישבו ליד שולחנות יקרים, מצאנו רמז בדבריו של רבי חנינא בן דוסא. במסכת תענית (דף כ"ד, ב וכ"ה, א) מסופר על חיי העניות של ר' חנינא בן דוסא. אמרה לו אשתו לר' חנינא: עד מתי אנו מצטערים? אמר לה: ומה נעשה? אמרה לו: בקש רחמים שיתנו לך דבר מן הטובה הגנוזה לצדיקים לעתיד לבוא. התפלל ויצאה כמין פיסת יד ונתנה לו רגל אחת של שולחן זהב, ראה בחלומו שכל הצדיקים אוכלים על שולחן זהב של שלוש רגלים והם על שולחן של שתי רגלים (עיין שם סיום המעשה). על כל פנים מבואר ששולחנם של הצדיקים בסעודה לעתיד לבוא הוא מזהב.

לעניין שתיית היין מששת ימי בראשית מקורו הוא ממסכת ברכות דף ל"ד, ב: "דרש רבי יהושע בן לוי: מהו 'עין לא ראתה' (ישעיה ס"ד, ג)? - זה יין המשומר בענביו לצדיקים מששת ימי בראשית".

הקושי בהבנת אגדה זו הוא: למה התכוונו חז"ל שהסעודה תהיה "לעתיד לבוא", האם לימות המשיח בעוה"ז או בעולם הבא לאחר תחיית המתים? רוב המפרשים מסבירים שהכוונה היא לעולם הבא. לפי זה דברי אגדה זו הם בסתירה למה שאמר רב במסכת ברכות דף י"ז, א: "העולם הבא אין בו לא אכילה

ולא שתיה וכו' אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה".  
אולם בעניין התענוגים האלה, אם יהיו גופניים או רוחניים, הרחיבו לדבר  
בהם גדולי ישראל הראשונים. ראה רמב"ם הלכות תשובה פרק ח', ד: "ו**חכמים**  
**קראי לה דרך משל לטובה זו המזומנת לצדיקים - סעודה**". (ראה עוד חידושי  
אגדות למהרש"א שם במסכת בבא בתרא).

בעיה זו עמדה גם לנגד עיני הרשב"א, והאריך לבאר אגדת סעודה זו בדרך  
אליגורית במשמעות פנימית לכוונות נעלות, ואין כאן המקום להאריך בנושא  
זה. (ראה על זה בפירוש "הכותב" לבעל "עין יעקב" שם במסכת בבא בתרא  
שהביא את דברי הרשב"א במלואם).